

2.1.

LANDSCHAP & KLIMAAT

Met het uitvoeren van activiteiten inzake “Landschap en klimaat” sluit de EMR aan bij de algemene doelstellingen voor duurzame ontwikkeling van de Verenigde Naties², bij de Europese Green Deal en bij de strategieën voor biodiversiteit en klimaatadaptatie van de Europese Unie. Er zijn veel banden met de andere gebieden van de EMR 2030-strategie, meer bepaald met Cultuur, Toerisme en Gezondheid (bijvoorbeeld inzake grensoverschrijdend zacht gezondheidstoerisme), maar ook met Economie en innovatie (bijvoorbeeld inzake kringloopeconomie op basis van biologische hulpmiddelen).

2.1.1. BESCHRIJVING VAN DE TOESTAND

De EMR wordt gekenmerkt door aantrekkelijke steden en landschappen. Naast verschillende nationale parken en grensoverschrijdende natuurparken vormt met name het groene, uitgestrekte heggelandschap in het hart van de EMR, een kwaliteitsvolle omgeving om te wonen, te ontspannen en te werken rond de steden MAHHL+ (Maastricht, Aken, Hasselt, Heerlen, Luik, Genk en Sittard-Geleen). Dit is het projectgebied van het landschapspartnerschap “Drielandenpark” (3LP), een grensoverschrijdend samenwerkingsverband tussen de autoriteiten die verantwoordelijk zijn voor ruimtelijke

ordering, milieu en natuurbehoud in de Euregio. Al twee decennia zetten de partners van het Drielandenpark zich in voor het behoud en de duurzame ontwikkeling van deze open ruimte zonder grenzen: de typische mooie landschappen van de EMR vormen een grensoverschrijdend geheel.

In de periode van de EMR 2020-strategie heeft de EMR de rol van leidinggevende partner van het Drielandenpark (3LP) op zich genomen in het kader van het transversale beleidsterrein “duurzame ontwikkeling” en heeft de grensoverschrijdende samenwerking verder ontwikkeld als een Euroregionaal platform voor ruimte, natuur en landschap.

Het Drielandenpark

Het Drielandenpark is een grensoverschrijdend samenwerkingsverband en platform voor ruimte, natuur en landschap in de Euregio Maas-Rijn. Het wordt geleid door een “meerlagig orgaan” (lokale en centrale overheden) binnen de Euregio Maas-Rijn. Dertien officiële partners uit alle regio’s van de Euregio Maas-Rijn zijn hiervoor verantwoordelijk. Binnen de **projectgroep**, die 3 keer per jaar bijeenkomt, werken vertegenwoordigers van verschillende afdelingen, zoals ruimtelijke ordening, milieu- en natuurbescherming of cultureel erfgoed, samen en wisselen ideeën uit. Het Drielandenpark werkt ook samen met diverse **werkgroepen**, waarbij op operationeel niveau andere afdelingen of organisaties betrokken zijn, zoals de WG GeoData, die geografische elementen verzamelt in een Euregionale GIS-database. Al die activiteiten dienen voor het bevorderen van grensoverschrijdende samenwerking ten behoeve van het gemeenschappelijke landschap en voor de duurzame ontwikkeling van de Euregio.

De troeven

Met de klimaatverandering en het Europese beleid van de "Green Deal" wordt grensoverschrijdende samenwerking op het gebied van landschap, natuur en ruimtelijke ontwikkeling dan ook steeds belangrijker in de lijn van de EU-strategie voor biodiversiteit tegen 2030³ en van de Europese Landschapsovereenkomst van de Raad van Europa voor de mensenrechten, de democratie en de rechtsstaat⁴.

In die zin zal de Euregio Maas-Rijn de grensoverschrijdende samenwerking op het gebied van ruimte, natuur en landschap blijven ondersteunen, met een grotere nadruk op de aanpassing aan de klimaatverandering.

De hinderpalen

Als gemeenschappelijke levensruimte en economisch kader is het landschap voortdurend in ontwikkeling en onderworpen aan verscheidene trends. Denk bijvoorbeeld aan de toenemende verstedelijking en aan de structurele verandering van de landbouw. Maar ook en vooral aan de wereldwijde klimaatverandering.

De rampzalige overstromingen van juli 2021 en de droogte van de jongste jaren hebben sporen van vernieling achtergelaten en enorme en alarmerende schade toegebracht toegebracht binnen en buiten de Euregio: hevige regenval en overstromingen, hittegolven en bomensterfte stoppen niet aan de grens. Eveneens zijn de isolatie van habitats en de depositie van stikstof uit de lucht grensoverschrijdende verschijnselen. Vaak kunnen plaatselijk uit te voeren oplossingen slechts gevonden worden dankzij grensoverschrijdende samenwerking.

2.1.2. ONTWIKKELINGSVOORUITZICHTEN

De EMR wijst op twee fundamentele richtlijnen: samenwerking om het landschap veerkrachtiger te maken en een open ruimte zonder grenzen.

Samenwerken om het landschap veerkrachtiger te maken ten aanzien van de klimaatverandering

In het landschap worden de gevolgen van de klimaatverandering voor iedereen zichtbaar en tastbaar, met name een "teveel" of "tekort" aan water, dat gepaard gaat met grote temperatuurschommelingen, een bedreiging voor de gezondheid van mens en ecosysteem en een afnemende productiecapaciteit van de land- en bosbouw en van de waterafhankelijke industrie. Net zoals de COVID-pandemie heeft de crisis een invloed op de persoonlijke situatie van de burgers en enorme materiële en financiële gevolgen. Omgekeerd kunnen zogenaamde "op de natuur gebaseerde oplossingen" in het landschap, zoals terrassen, heggen, bufferstroken, agro-bosbouw en stedelijk vergroening, enzovoort de gevolgen van de klimaatverandering bufferen of zelfs voorkomen (bijvoorbeeld door de water- en koolstofopslag in bodem en vegetatie te bevorderen).

Hoe kan een heel landschap met zijn bewoners, ecosystemen en economische sectoren over de grenzen heen veerkrachtiger worden gemaakt tegen klimaatverandering, of met andere woorden "klimaatbestendig"? Door te werken aan verscheidene aslijnen met grensoverschrijdende relevantie, waaronder...

- Samenwerking in grensoverschrijdende stroomgebieden (zoals de Maas, de Geul, de Worm, de Jeker enz.) om het effect van de klimaatverandering af te zwakken dankzij ecologische oplossingen, zoals het verbeteren van de wateropvang en kwaliteit in het landschap en de bescherming van het leven in en rond het water.
- Aslijn "Stromend water"
- Samenwerking langs grensoverschrijdende ecologische corridors om groene verbindingen tussen Natura 2000-gebieden en in verstedelijkte

knelpunten te herstellen, zodat bedreigde soorten vrijer kunnen migreren en zich kunnen verspreiden, om zich aan te passen aan de veranderende klimaatomstandigheden.

»»» Aslijn "Groene corridors"

- Grensoverschrijdende coördinatie van ruimtelijke strategieën en territoriale ontwikkelingsprojecten, zodat de groenblauwe infrastructuur voldoende ruimte krijgt om klimaatregulerende en andere ecosysteemdiensten te produceren. (In dit verband kan het samenbindende thema van het ondergrondse landschap en het mijnbouwerfgoed dienen als spiegel en bron van transformatie)

»»» Aslijn "Land als hulpbron"

- Euregionale landschapservaringen op te doen in samenwerking met de culturele, de toeristische en de gezondheidssector zodat mensen rustige plekken kunnen vinden, waar zij hun gezondheid kunnen onderhouden of herstellen en vreugde, vertrouwen en saamhorigheid kunnen vinden.

»»» Aslijn "Landschapsgeluk"

- Samenwerking met land- en bosbouw en andere sectoren, zodat bedrijven en ondernemingen kunnen blijven profiteren van de meerwaarde van de natuurproductiviteit en kunnen herinvesteren in hun "landschapslocatie". (Een Euregionale markt voor duurzaam geproduceerde streekproducten en een landschapsgebonden compensatie van broeikasgassen kunnen daarvoor een schakel vormen.)

»»» Aslijn "Eco-innovatie"

Een open ruimte zonder grenzen

Met het motto "open ruimte zonder grenzen in het hart van de Euregio Maas-Rijn" wil het Drielandenpark niet enkel een gezamenlijk landschap, maar ook een open denkruimte en ontmoetingsplaats zijn, waar perspectieven, ervaringen en benaderingen worden uitgewisseld, waar partners en

actoren leren van elkaar en waar grensoverschrijdende samenwerking aangemoedigd wordt, niet alleen over de nationale grenzen heen, maar ook tussen administratieve departementen en niveaus, sectoren en vakgebieden.

Die leidraad staat model voor een meerlagig en grensoverschrijdend landschapsbeheer, dat al belangstelling wekt in andere Europese regio's en netwerken. De EGTS EMR, het Drielandenpark en de partnerregio's gebruiken verschillende middelen en formaten om de samenwerking(en) te stimuleren en vorm te geven, zoals de organisatie van Euregionale bijeenkomsten en werkgroepen, de integratie van gegevens en grensoverschrijdende studies, de ondersteuning van grensoverschrijdende initiatieven door het leggen van contacten en het verstrekken van informatie, alsmede het initiëren en, indien nodig, uitvoeren van projecten.

Om die middelen gericht in te zetten, zullen, tijdens de uitvoering van de EMR 2030-strategie langs de gepresenteerde assen, de initiatieven worden ontplooid die een groot potentieel voor grensoverschrijdende samenwerking bieden en de grootst mogelijke Euregionale meerwaarde hebben.

Onder het motto "open ruimte zonder grenzen in het hart van de EMR" vervult het Drielandenpark een voortrekkersrol in Europa bij het tot stand brengen van een partnerschap voor grensoverschrijdende landschappen. Het is een ontmoetingsplaats en een open ruimte voor intellectuele uitwisseling en samenwerking met het oog op duurzame ontwikkeling

2.1.3. DOELSTELLINGEN EN ACTIES

Voortbouwend op de verworven ervaring en kennis van de afgelopen jaren en de tot stand gebrachte netwerken moet de vruchtbare samenwerking van het Drielandenparkconsortium worden verdiept en uitgebreid tot andere actoren, zoals de talrijke natuur- en landschapsorganisaties die in de Euregio actief zijn, met als doel de open ruimte in stand te houden en het Euregionale landschap gezamenlijk, duurzaam en klimaatbewust te ontwikkelen.

Specifieke doelstellingen

- Het partnerschap van het Drielandenpark vernieuwen en de bestuursstructuur ervan verbeteren,
- Versterking van het Drielandenpark als grensoverschrijdende koepelorganisatie van belanghebbende lokale organisaties (bijvoorbeeld natuur- en nationale parken, landschapsverenigingen, plaatselijke actiegroepen, enzovoort) die zich in de Euregio actief en innovatief inzetten voor klimaat, milieu en landschap, vooral binnen de genoemde ontwikkelingsassen,
- Bevordering van grensoverschrijdende samenwerking op het gebied van landschap en klimaat, met de nadruk op klimaatadaptatie en op de natuur gebaseerde oplossingen in lijn met de Green Deal van de EU,
- Ontwikkeling van de Euregio als knooppunt in het trans-Europese natuurnetwerk (TEN-N) en in termen van grensoverschrijdende blauwgroene infrastructuur met win-win-effecten voor klimaat, gezondheid, toerisme en economie,
- Het publiek en de politiek bewuster maken van de gemeenschappelijke landschapsruimte, de grensoverschrijdende gevolgen van de klimaatverandering, de grenzeloze meerwaarde van blauwgroene infrastructuur en de successen van grensoverschrijdende samenwerking.

Doelgerichte acties

- Uitvoering van de samenwerkingsovereenkomst van het Drielandenpark en verlenging vanaf 2024,
- Uitbreiding van het Euregionale geografisch informatiesysteem (GIS) van het Drielandenpark om andere gegevens in te voeren die relevant zijn voor een klimaatbestendig landschap, als werkbasis,
- Analyse van de klimaataanpassingsstrategieën van de partners met betrekking tot grensoverschrijdende raakvlakken en samenwerkingsmogelijkheden,
- Ondersteuning van lokale en regionale actoren bij de grensoverschrijdende coördinatie van ruimtelijke strategieën en projectontwikkelingen met betrekking tot de aslijn "Land als hulpbron",
- Organisatie van grensoverschrijdende activiteiten (workshops, evenementen, studies, enzovoort) in verband met de andere genoemde ontwikkelingsassen.

CONCLUSIE

© RLHV Frederik Santermans

Het “landschap” wordt, zowel op internationaal niveau als in de partnerregio’s van de EMR en het 3LP, meer en meer gebruikt als uitgangspunt voor een duurzame territoriale ontwikkeling en als kader om de transitie te structureren. Met de Europese Landschapsovereenkomst als referentie, is het landschap in het netwerk van het Drielandenpark de gemeenschappelijke noemer voor het bijeenbrengen van verschillende bestuursniveaus en departementen die bevoegd zijn inzake milieu, natuur, ruimtelijke ordening, water en cultureel erfgoed, en ook om te dienen als aanspreekpunt voor veel andere spelers (zoals privéorganisaties voor natuur, landschaps- en landbouwbescherming, maatschappijen voor waterbeheer, urbanisten enz.).